

Tage Hansensgade-Sagen

Denne lille beretning handler om, hvordan myndighederne i en konkret sag har gjort alt, hvad der har været muligt, for at hindre beboerne i at få indflydelse på deres fysiske omgivelser – *den* indflydelse, der ellers har været talt så meget om både før og efter planlovsreformens gennemførelse.

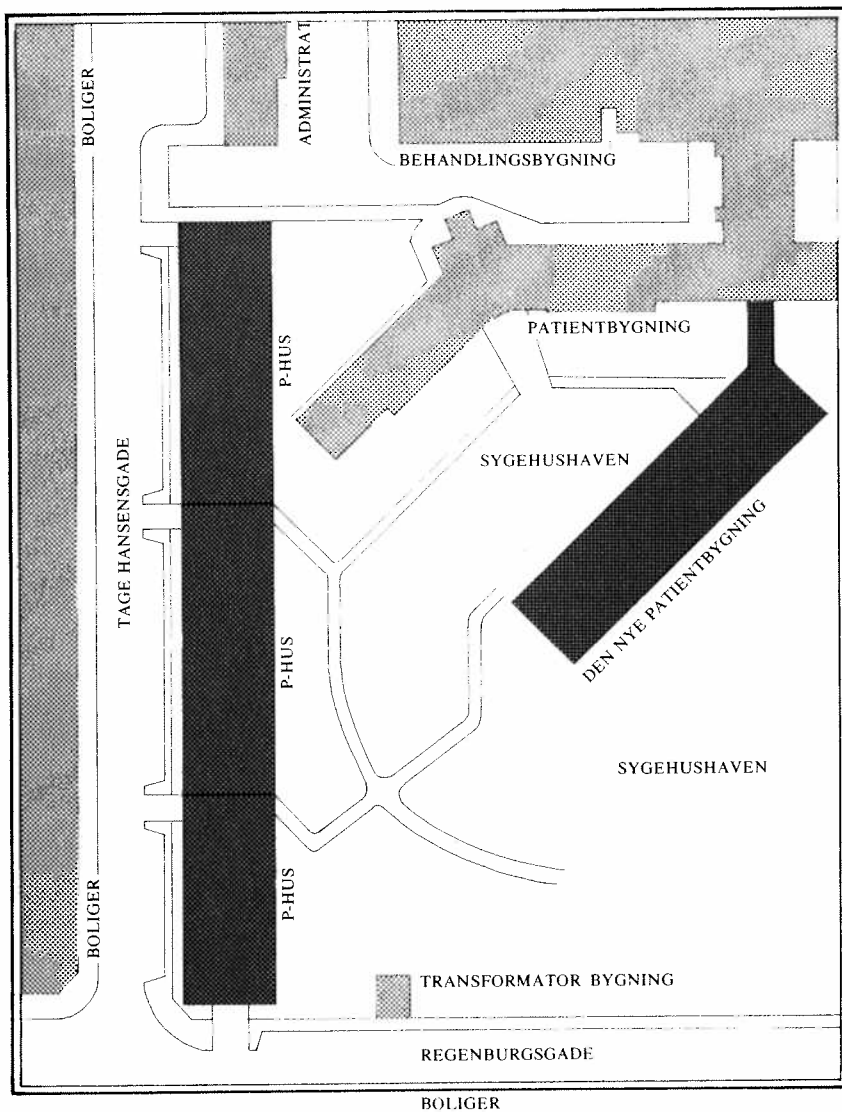
Sagen det drejer sig om, er den såkaldte Tage Hansensgade-sag, som vedrører udbygningen af Århus amtssygehus.

I sommeren 1978 meddelte Århus kommune beboerne i kvarteret, at Århus amtskommune ønskede at udvide amtssygehuset med en patientbygning, med et etageareal på 4.000 m². Dog undlod kommunen i første omgang at orientere andre end ejerne af lejligheder i kvarteret¹. Opførelsen af patientbygningen ville medføre en forøgelse af bebyggelsesprocenten i området, således at der krævedes dispensation fra både § 15-rammerne² og kommuneplanlovens § 42³.

Samtidig hermed fandt beboerne ud af, at der var givet byggetilladelse til et toetagers parkeringshus med et bebygget areal på 3.100 m² og et samlet parkeringsareal på 5.100 m². Parkeringshuset skulle placeres i tilknytning til amtssygehuset⁴. Til illustration af byggeriets omfang, kan nævnes at hospitalets grund udgør 67.721 m², det bebyggede areal andrager 13.291 m² med et bruttoetageareal på 37.858 m². D.v.s. p-huset alene betyder en udvidelse af det bebyggede areal med knap 25 procent.

Beboerne i kvarteret omkring amtssygehuset var imidlertid meget imod denne udvidelse, idet den ville finde sted på bekostning af de grønne arealer, der er/var beliggende i og omkring hospitalet. Som protest foranstaltede beboerne en underskriftindsamling, imod opførelsen af patientbygningen og p-huset, hvori man krævede, at tilladelse til byggeriet blev

- 1) Århus kommunes skrivelse til beboerne blev sendt ud dagen før industriferiens start, med en frist på 2 uger til at gøre indsigelse mod forslaget.
- 2) § 15-rammerne udgør de midlertidige rammer for indholdet af lokalplaner, indtil der foreligger en kommuneplan. Herom nærmere i cirkulære nr. 190 af 7. oktober 1975 om administration af § 15 i lov om kommuneplanlægning.
- 3) I kommuneplanlovens § 42, stk. 1 bestemmes, at bebyggelsesprocenten for et byggeri som amtssygehuset ikke må overstige 40, dog kan den forhøjes for grunde med særlig beliggenhed, i reglen dog ikke højere end 50. Bebyggelsesprocenten for amtssygehuset inkluderet patientbygningen, er imidlertid helt oppe på 62.
- 4) Det var patientbygningen, der udløste kravet om flere p-pladser, idet Århus kommune som bygningsmyndighed forlangte en udvidelse af antallet af p-pladser ved sygehuset; amtssygehuset »skyldte« ifølge Århus kommune, kommunen et antal p-pladser fra tidligere byggeri, og desuden ville den nye patientbygning øge behovet for parkeringspladser ved amtssygehuset.
- 5) Ifølge oplysning fra beboerrepræsentant.

Tage Hansensgade-sagen. Tegningen viser den nye patientbygning og p-husets omfang og beliggenhed i forhold til det allerede eksisterende sygehusbyggeri. Som det fremgår af tegningen, skærer den nye patientbygning tværs gennem den gamle sygehushave, der fremover vil blive indkranset af biler og beton i stedet for træer.

nægtet. Hvis dette ikke kunne opfyldes, at der blev udarbejdet en lokalplan for området.

92 procent af beboerne i kvarteret skrev under på protesten mod både patientbygningen og P-huset. Denne massive protest fra beboerne gør imidlertid intet indtryk på byrådet. I overensstemmelse med magistratens 2. afdelings indstilling vedtog byrådet den 13. september også at give tilladelse til opførelse af patientbygningen. To dage forinden havde beboerne protesteret til planstyrelsen over den manglende udfærdigelse af lokalplan for såvel P-hus som patientbygning. Samtidig anmodede de om, at klagen måtte få omsættende virkning på den udstedte byggetilladelse til P-huset. Inden planstyrelsen havde taget stilling til klagen, gik amtskommunens folk imidlertid i aktion. *Den 19. september begyndte amtet rydningen af det grønne område, hvorpå P-huset skulle placeres.*

Først den 27. september forelå planstyrelsens afgørelse. Heri hedder det:

Under hensyn til, at parkeringshuset har et bebygget areal på 3.100 m² med mulighed for at parkere på taget, og at patientbygningen har et etageareal på ca. 4.000 m², mener planstyrelsen, at der ifølge kommuneplanlovens § 16, stk. 3⁶ må tilvejebringes en lokalplan, før der udstedes byggetilladelse. Planstyrelsen har også herved lagt vægt på, at opførelsen af de to bygninger i området må ske på grundlag af en samlet planlægningsmæssig vurdering af bygningernes indbyrdes placering og placering i forhold til omgivelserne.

Planstyrelsen har som led i sin ovenfor anførte stillingtagen overvejet, om opførelsen af de to byggerier kunne betragtes som overgangssager. Planstyrelsen finder imidlertid *ikke* på grundlag af det i sagen oplyste at kunne betragte byggeriet som en eller to overgangssager⁷.

Denne afgørelse fandt amt og kommune mildt sagt forkert. Miljøministeren blev af uofficielle kanaler anmodet om et møde med de implicerede parter – *minus beboerne*. På mødet argumenterede amt og kommune stærkt for, at der var tale om to projekter uden sammenhæng med hinanden. Ministeren sagde, at han ikke havde mulighed for at gribe ind og ændre planstyrelsens afgørelse, idet den var endelig – iøvrigt fandt han ikke anledning til at kritisere afgørelsen.

Ministeren konkluderede på mødet, at det var fremgået, at sagen omfattede *to projekter*, og de måske burde skilles ad, så lokalplanpligten kunne bedømmes for hver projekt for sig. Det var så op til kommunen at henvende sig til planstyrelsen, for at få en ny vurdering af projekterne på dette grundlag.

6) Det hedder i kommuneplanlovens § 16, stk. 3:

En lokalplan skal endvidere tilvejebringes, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- eller anlægsarbejder, herunder nedrivninger af bebyggelse. Tilladelse efter byggeoven til et større bygge- eller anlægsarbejde kan ikke meddeles, før lokalplanen er endeligt vedtaget eller godkendt, jfr. dog § 22, stk. 2.

7) § 57 i kommuneplanloven hjemler mulighed for, at de tidligere gældende regler anvendes på verserende sager. Heraf navnet overgangssager.

Dagen efter mødet med amt og kommune havde miljøministeren møde med en af beboernes repræsentanter.

Efter disse to møder opfordrede ministeren i brev de tre parter amt, kommune og beboere, til at gennemdrøfte sagen, forinden den påny blev rejst overfor planstyrelsen.

På den baggrund mødtes repræsentanter fra Århus amtskommunes sygehusforvaltning og beboerne. Under mødet forlangte sygehusudvalgets formand, at de fremmødte beboere gav skriftligt tilsagn om deltagelse i en sådan henvendelse til planstyrelsen. Hvis ikke, ville amtskommunen henvende sig til planstyrelsen alene. Beboerrepræsentanterne gav udtryk for, at den tredje part i sagen – Århus kommune – burde inddrages i forhandlingerne, før der blev rettet henvendelse til planstyrelsen. Beboerne kunne derfor ikke gå ind på sygehusudvalgsformandens forslag. I stedet fremsendte beboerne et omfattende oplæg til Århus kommune, hvori de bl.a. dokumenterede at behovet for p-pladser ved amtsygehuset var langt mindre end kommunen påstod. Oplægget skulle danne udgangspunkt for et kompromis i sagen, og dermed grundlag for en fælles henvendelse til planstyrelsen.

Den 30. oktober afholdtes et møde mellem rådmanden for teknisk afdeling, embedsmændene, amtsygehusdirektøren og repræsentanter for beboerne. Mødet endte resultatløs, idet kommunen fastholdt sit oprindelige forslag, uden hensyn til beboernes oplæg. Følgelig blev der ikke tale om en fælles henvendelse til planstyrelsen, idet Århus kommune herefter henvendte sig alene med anmodning om en nyvurdering af sagen. I denne henvendelse, dateret 8. november, anførte kommunen, at forhandlingerne med beboerne havde efterladt det indtryk, at beboerne *intet havde imod opførelsen af patientbygningen*, men fastholdt klagen over p-huset.

Beboerne får imidlertid intet at vide om denne henvendelse og følgelig heller ikke noget om indholdet af den. Først den 29. november får beboerne kendskab til kommunens henvendelse.

Omgående samme dag skriver beboerne til planstyrelsen, hvor de gør opmærksom på, at der i kommunens henvendelse *urigtigt* er angivet, at de intet har imod opførelsen af patientbygningen.

Beboernes henvendelse kommer imidlertid en postgang for sent, idet planstyrelsen den 29. november – samme dato som beboerne får kendskab til kommunens henvendelse – ændrer sin afgørelse af 27. september.

Denne ændrede afgørelse træffes således på det *urigtige grundlag*, at beboerne intet har at indvende mod patientbygningen.

Planstyrelsen begrundet sin afgørelse på følgende vis:

Under hensyn til at opførelsen af patientbygningen sker i overensstemmelse med et i 1975 godkendt skitseprojekt, og at bygningen på grund af dens beliggenhed og størrelse næppe vil fremkalde væsentlige ændringer i det bestående miljø, at den udgør en integreret del af et allerede eksisterende omfattende hospitalsanlæg, ændrer planstyrelsen herved sin afgørelse i skrivelse af 27. september 1978, således at der alene vil være lokalplanligt for så vidt angår det påtænkte parkeringsanlæg.

Beboerne har trods denne massive modstand fra de offentlige myndigheder endnu ikke opgivet kampen for indflydelse på den kommunale planlægning. Som et led i kampen har beboerne således indbragt planstyrelsens ændrede afgørelse for ombudsmanden. Beboerne klager over tre forhold:

1. at planstyrelsen traf beslutning om at behandle de to byggeprojekter som to separate sager, og statuerede, at der kun var lokalplanpligt for så vidt angår P-anlægget;
2. at planstyrelsen ændrede den tidligere trufne afgørelse til skade for beboerne, uden at der var fremkommet nye oplysninger i sagen;
3. at planstyrelsen genoptog sagen uden at give beboerne adgang til at udtale sig inden der blev truffet en anden afgørelse.

Ombudsmanden har endnu ikke udtalt sig i sagen.

EN VURDERING AF BEBOERNES KLAGER

Det fremgår ganske klart af planstyrelsens oplysninger, at der *ikke* forelå nye faktiske oplysninger i sagen ud over de urigtige oplysninger vedrørende beboernes syn på patientbygningen.

Det første forhold, som må give anledning til forundring, er, at planstyrelsen i den første afgørelse lægger vægt på, at opførelsen af de to bygninger i området skulle ske på grundlag af en *samlet planlægningsmæssig vurdering* af bygningernes indbyrdes placering og placering i forhold til omgivelserne, for derefter i den anden afgørelse helt undlade at komme ind herpå. Det til trods for, at det er opførelsen af patientbygningen, der er baggrunden for opførelsen af P-huset. Hvordan den samlede planlægningsmæssige vurdering så skal realiseres, må stå hen i det uvisse!

Forholdet sættes yderligere i relief af den kendsgerning, at både kommune og boligministerium allerede i 1975 i forbindelse med en første godkendelse af patientbygningen (dispensation til at overskride den fastsatte udnyttelsesgrad) gav udtryk for, at der burde *udarbejdes en bebyggelsesplan* for området. Boligministeriet skriver i forbindelse med sin godkendelse følgende:

Man er enig med magistraten i, at projektet burde være gennemført på grundlag af en af byrådet godkendt bebyggelsesplan, og man skal henstille, at arbejdet med udarbejdelsen af en sådan plan fremmes.

Det kan således ikke komme bag på kommunen, at planstyrelsen i den første afgørelse forlanger lokalplan for byggeriet, idet en bebyggelsesplan efter den tidligere lovgivning netop er at sammenligne med en lokalplan.

Det andet problem er, om opførelsen af patientbygningen kan opfattes som en overgangssag eller ej.

I den første afgørelse mener planstyrelsen på grundlag af de oplysning-

ger, der foreligger i sagen, at byggeriet af patientbygningen ikke kan betragtes som en overgangssag. Det fremgår af skrivelsen, at planstyrelsen var bekendt med, at patientbygningen i princippet var i overensstemmelse med et i 1975 godkendt skitseprojekt. I en skrivelse (dateret den 9. januar 1979) fra planstyrelsen til beboerne som svar på en af beboerne indsendt klage (dateret den 30. november 1978) over den ændrede afgørelse fremgår følgende:

Planstyrelsen tog herefter sagen op til fornyet overvejelse og fandt det under hensyn til, at opførelsen af patientbygningen skete i overensstemmelse med et i 1975 godkendt skitseprojekt, at bygningen på grund af dens beliggenhed og størrelse næppe ville fremkalde væsentlige ændringer i det bestående miljø, og til at bygningen ville udgøre en integreret del af et allerede eksisterende omfattende hospitalsanlæg *i overensstemmelse med de for overgangssager anlagte synspunkter rimeligt at undlade at standse opførelsen af patientbygningen, indtil en lokalplan var tilvejebragt.*

Sammenligner man afgørelsen af 27. september med afgørelsen af 29. november, viser det sig – at det er nøjagtig de samme argumenter, der anvendes i begge tilfælde – men afgørelserne er diametralt modsatte.

Som nævnt ovenfor ændrede planstyrelsen sin egen afgørelse på grundlag af nøjagtig de samme faktiske oplysninger, som blev lagt til grund ved den tidligere afgørelse. Indenfor den forvaltningsretlige litteratur fremgår det, at omgørelse i sådanne tilfælde kun undtagelsesvis kan finde sted. Planstyrelsen henviser imidlertid i en skrivelse til ombudsmanden på baggrund af beboernes klage til, at højesteret i afgørelsen U 1979 s. 304 har statueret, at omgørelse på det samme faktiske grundlag kan finde sted. Denne afgørelse kan imidlertid ikke tillægges nogen betydning i relation til beboernes klage, idet tiden måtte tillægges selvstændig betydning i den sag, Højesteret behandlede. Således forstået, at blot det, at der var hængt en vis tid gjorde, at de faktiske omstændigheder måtte vurderes anderledes⁸. Noget tilsvarende gør sig ikke gældende i forbindelse med planstyrelsens ændrede afgørelse i denne sag.

Vedrørende det tredje klagepunkt, er det spørgsmålet, om der foreligger brud på det kontradiktoriske princip, ved at planstyrelsen ikke underretter beboerne om kommunens henvendelse.

Allerede den 5. november sendte beboerne et brev til planstyrelsen, hvor de gør opmærksom på, at de på grund af kommunens stejle holdning på det omtalte fællesmøde mellem amt kommune og beboere ikke kan

8) Sagen vedrørte godkendelse af en byplanvedtægt, efter hvilken et område skulle overgå fra sommerhusbebyggelse til helårsbeboelse. Dette blev nægtet i første omgang af miljøministeriet, bl. a. på baggrund af en indstilling fra statens kommitterede i byplansager. Den gav samtidig udtryk for, at det kun var et spørgsmål om tid, inden området ville blive inddraget til helårsbeboelse.

medvirke i en fælles henvendelse til planstyrelsen. Tre dage senere sender kommunen et brev til planstyrelsen, hvoraf det blandt andet fremgår, at beboerne ikke protesterer mod opførelsen af patientbygningen. – At det ikke giver anledning til så megen forundring i planstyrelsen at modtage et brev med det indhold, at man retter henvendelse til beboerne kan undre! Specielt når planstyrelsen i et senere brev gør opmærksom på, at man var klar over, at beboerne ønskede at fastholde den tidligere afgørelse.

Hvor megen vægt planstyrelsen har lagt på kommunens urigtige oplysning om beboernes indstilling til patientbygningen er svært at vurdere. Men forvaltningsretligt set, havde det været mest korrekt om planstyrelsen havde underrettet beboerne, og givet dem lejlighed til at udtale sig, idet de nærmest er at betragte som kommunens modpart i sagen.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Selv om det skulle vise sig, at ombudsmanden giver beboerne medhold i klagerne, er det ikke ensbetydende med, at beboerne har vundet deres kamp.

Dels er det en realitet, at de offentlige myndigheder er begyndt at overhøre ombudsmandens afgørelser, og dels har amtskommunens ansvarlige politikere og embedsmænd allerede fået smadret det grønne område ved Tage Hansensgade, som beboerne ønskede at bevare. Endnu før planstyrelsen havde udtalt sig første gang, blev bulldozere sendt i aktion. – I sandhed et lærerigt studie i offentlige myndigheders indstilling til beboerindflydelse i planlægningen.

Svend Askær